

ORTA VADELİ PROGRAM, TÜRKİYE EKONOMİSİ'NİN HER DİRDİNE DEVA OLABİLECEK Mİ?

Erdem ALPTEKİN

Ekonomik çevreler tarafından merakla beklenen “**Orta Vadeli Program (2010-2012)**”, 16 Eylül 2009 Çarşamba günü Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Diğer ülkelerde olduğu gibi, ülkemiz ekonomisinde de yangın var. Yangını söndürmek için alevlerin üzerine su dökmek zorundayız.

Program, yatırımcıların önündeki belirsizlikleri gidermek ve ekonomik gidişata kalıcı istikrarı tekrar kazandırmak için oldukça önemli bir adım niteliğini taşıyor.

“Orta Vadeli Program 2009-2011”, geçen yıl 28 Haziran 2008 tarihinde yayımlanmıştı. Geçen yıla göre Orta Vadeli Program’da yaklaşık 3 ay gecikme yaşandı.

Geçen yıl ülkemizde 13 Nisan 2009 tarihinde Katılım Öncesi Ekonomik Program ile ekonomik göstergeler revize edilmişti. Tam 17 ay sonra ekonomik hedefler revize edildi. Bu sayede ekonomik program ile ekonomik hedeflerin ayağı yere bastı.

Programdaki temel hedef; “**Türkiye ekonomisinin yeniden güçlü ve sürdürülebilir bir büyüme trendine girmesi**”.

Orta Vadeli Program, ekonominin rekabet gücünü ve esnekliğini artıracak yapısal reformları hayata geçirmeyi ve küresel krizin etkisiyle önemli ölçüde bozulan kamu dengelerini düzeltmeyi hedefliyor.

Programın temel makroekonomik öncelikleri; ekonominin yeniden sürdürülebilir bir büyüme dönemine geçişini sağlamak, istihdamı artırmak, enflasyondaki düşüş eğilimini devam ettirmek ve küresel krizin etkisiyle bozulan kamu dengelerini düzeltmek olarak belirtilmiştir.

İhracatta pazar çeşitliliği stratejisi kapsamında küresel krizden nispeten daha az etkilenmesi beklenen komşu ve çevre ülkeler, Afrika ülkeleri ve Asya-Pasifik ülkelerine yönelik ihracatın artırılması sağlanacaktır.

Programda rekabet gücünün artırılması amacıyla; iş ortamının iyileştirilmesi, kayıtdışılığın azaltılması, finansal sistemin geliştirilmesi, enerji ve ulaştırma altyapısının geliştirilmesi, çevrenin korunması ve kentsel altyapının geliştirilmesi, Ar-ge ve yenilikçiliğin geliştirilmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması, tarımsal yapının etkinleştirilmesi, sanayi ve hizmetlerde yüksek katma değerli üretim yapısına geçişin sağlanması hedeflenmektedir.

Program mali anlamda, borç yükü ve bütçe açığını sürdürülebilir bir yapıya kavuşturma, mali disiplin anlayışını kalıcı hale getirmesi, borçlanma maliyetinin azaltılması için çalışmalarda bulunulması gibi hedefleri içeriyor.

Programdan IMF ile devam mı yoksa tamam mı sorusuna net bir cevap verilmediği görülmektedir.

Programa göre; 2010'un tekrar büyümenin başlayacağı yıl, 2011'in ise büyümenin hız kazanacağı yıl olacağı öngörülüyor. Program gerçekçi hedeflerle yenilenmesinin yanı sıra aynı zamanda zorlu bir süreci öngörüyor.

Katılım Öncesi Ekonomik Programda 2009 küçülmesi % 3,6 olarak açıklanmıştı. Bu rakam Orta Vadeli Program'da % 6 olarak revize ediliyor. 3 çeyrek üst üste küçülünce hedeflenen büyüme oranının 2,4 puan negatif yönde aşağı çekilmesi de kaçınılmaz oldu.

2010'da büyümenin % 3,5, 2011'de % 4, 2012'de % 5 olacağı tahmin ediliyor.

2009 Haziran itibariyle % 13 olan işsizlik oranının ise 2009'da % 14,8'e yükselmesi bekleniyor. Yani bugüne göre % 1,8'lik artış öngörülüyor.

Tablo 1'de yer alan rakamlardan da görüleceği üzere, büyük deprem yaşamasak da, artçı sarsıntılar ile tedirgin olmaya devam ediyoruz. Enkaz kaldırma çalışmaları hala devam ediyor.

Kriz öncesi makroekonomik performansı ve istihdam düzeyini yakalamak için en az 1 ya da 1,5 yıla ihtiyacımız olacak.

Toparlanmanın zaman alması tüketicinin güveni ile doğru orantılı. Güvenin olmadığı yerde ticaret yapmak oldukça güç. Bu durum özel sektör yatırımlarını da olumsuz yönde etkiliyor.

Bugün 7'den 70'e herkes, kriz sözcüğünü telaffuz etmekten bıktı. Onun için krizi geride bırakmanın tam zamanı.

Ekonomik tablo, sel sonrası hasar tesbiti yapılan bir alanı anımsatıyor. Bu nedenle programın açıklanması, iş dünyası açısından oldukça önemli.

Yatırımcılar, ekonomik belirsizliklerin giderilmesini uzun zamandır bekliyordu. Bu nedenle orta vadeli program, yönümüzü tayin etmede pusula görevi görecek.

Tablo 1: Temel Ekonomik Büyüklükler

	2009	2010	2011	2012
Büyüme ve İstihdam				
GSYH (Milyar TL, Cari Fiyatlarla)	947	1.029	1.118	1.227
GSYH (Milyar Dolar, Cari Fiyatlarla)	608	641	669	723
Kişi Başına Milli Gelir (GSYH, Dolar)	8.456	8.821	9.096	9.732
GSYH Büyümesi ⁽¹⁾	-6,0	3,5	4,0	5,0
Toplam Tüketim ⁽¹⁾	-2,3	2,5	3,3	4,4
Kamu	5,2	2,3	2,8	2,2
Özel	-3,1	2,5	3,4	4,7
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı ⁽¹⁾	-17,9	7,5	6,8	10,2
Kamu	0,6	5,7	-4,6	2,6
Özel	-22,0	8,0	10,0	12,0
Toplam Nihai Yurtiçi Talep ⁽¹⁾	-6,1	3,6	4,1	5,7
Toplam Yurtiçi Talep ⁽¹⁾	-7,6	3,8	4,4	5,8
Nüfus (Yıl Ortası, Milyon Kişi)	71,9	72,7	73,5	74,3
İşgücüne Katılma Oranı (%)	47,6	47,4	47,3	47,3
İstihdam Düzeyi (Milyon Kişi)	20,9	21,3	21,7	22,2
İşsizlik Oranı (%)	14,8	14,6	14,2	13,3
Dış Ticaret				
İhracat (FOB) (Milyar Dolar)	98,5	107,5	118,0	130,0
İthalat (CIF) (Milyar Dolar)	134,0	153,0	168,0	187,0
Dış Ticaret Dengesi (Milyar Dolar)	-35,5	-45,5	-50,0	-57,0
İhracat / İthalat (%)	73,5	70,3	70,2	69,5
Dış Ticaret Hacmi / GSYH (%)	38,2	40,6	42,8	43,9
Turizm Gelirleri (Milyar Dolar)	21,0	22,5	23,5	24,5
Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)	-11,0	-18,0	-22,0	-28,0
Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	-1,8	-2,8	-3,3	-3,9
Ham Petrol Fiyatı (Dolar/w) ⁽²⁾	62,1	75,2	78,0	80,9
Ham Petrol İthalatı (Milyar Dolar)	7,9	12,4	13,6	15,5
Enerji İthalatı (27. Fası, Milyar Dolar)	26,1	34,5	38,4	43,4
Enflasyon				
GSYH Deflatörü	6,0	5,0	4,5	4,5
TÜFE Yıl Sonu % Değişme (Tahmin) ⁽³⁾	5,9	5,3	4,9	4,8

Kaynak: Orta Vadeli Ekonomik Program (2010-2012)

(1) Sabit fiyatlarla yüzde değişimi göstermektedir.

(2) DPT tarafından IMF tahminleri kullanılarak yapılan hesaplamalardır.

(3) 3 Haziran 2008 tarihinde belirlenen enflasyon hedefleri, 2009 yılı için yüzde 7,5, 2010 yılı için yüzde 6,5 ve 2011 yılı için yüzde 5,5 'dir.

Orta vadeli bir çerçevenin çizilmesi, ekonomiye nasıl bir yön tayin edildiğine yönelik belirsizliklerin ortadan kalkması açısından önemli bir adım.

Programda sürdürülebilir büyümeye özel sektör yatırımlarıyla ulaşılması hedefleniyor. Kağıt üzerinde yer alan bu ifadenin lafta kalmaması yani hayata geçirilmesi, iş dünyası açısından son derece önemli.

Diğer yandan, programda çizilen mali çerçevenin, mevcut duruma göre kamu maliyesine ve kamu harcamalarına bir istikrar getireceği düşünülüyor.

Vergi kayıp ve kaçığının azaltılması hedefi, önümüzdeki dönemde mali disiplinin sağlanması açısından kilit görevi görecek.

Program belki her derde deva bir program değil. Ancak geleceğe yönelik belirsizlikleri ortadan kaldırması, orta vadeli dönemle ilgili hedefleri ortaya koyması ve ekonomik tabloya gerçekçi anlamda bakan bir program niteliğini taşıması nedeniyle, ekonomik birimlerin karar verme süreçlerini hızlandırma yönünde büyük önem taşımaktadır.

Küresel krizin Türkiye ekonomisi üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlandırmak amacıyla 2008 yılı ortalarından itibaren Hükümet, bir dizi harcama ve gelir tedbiri uygulamaya koymuştur.

Ancak 2001 yılında olduğu gibi bugün de, krizden çıkış hamlesini başlatacak özel sektörün kredi mekanizmalarına daha rahat ulaşabilmesi ve işletme sermayesini temin edebilmesi amacıyla banka-reel sektör işbirliğine büyük önem verilmelidir.

Bu nedenle çok yakın bir zamanda hayata geçeceği düşünülen KOSGEB destekleri, Kredi Garanti Fonuna Hazine tarafından sağlanan teminat desteğinin etkinliğinin artırılması, yeni teşvik yasasından özel sektörün en yüksek düzeyde yararlandırılması, EXİMBANK kaynaklarının çoğaltılması gibi ihracatçı, üretici ve yatırımcılara verilen destekler, özel sektörün krizden çıkış fitilini ateşlemesi için oldukça önemli araçlardır.

Ayrıca reel sektörün kamu ile olan ilişkilerinde ortaya çıkan hantal bürokratik yapının azaltılmasına yönelik çalışmalar ve programda belirtilen yapısal reformlarının sınırlarının çizilmesi oldukça önem arz etmektedir.

Kaynak:

- 2010-2012 Orta Vadeli Program